

Ind i varmen via pisk eller gulerod men hvor?

Denne artikel giver et indblik i de forhindringer der møder en hjemløs, som i forvejen har det svært, når vedkommende har besluttet sig for at finde et sted at bo der, hvor han allerhelst vil være. Den giver også status på en sag, som projekt UDENFOR har arbejdet med i tre år.

At det er svært at finde en bolig i København er ingen hemmelighed. Men når man er udenlandsk hjemløs, har man jf. lovgivningen visse muligheder fx via Nordisk Konvention om Social Sikring og Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester. Nordiske statsborgere og andre personer, som har lovlig bopæl i et nordisk land, er omfattet af Den Nordiske Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester. Det betyder, at hvis en person, der er omfattet af konventionen, har behov for langvarig behandling eller pleje og ønsker at flytte fra et nordisk land til et andet nordisk land, skal de ansvarlige myndigheder i de to lande samarbejde om en sådan flytning, hvis flytningen vil forbedre personens livskvalitet. Det er en forudsætning, at personen har en særlig tilknytning til det land, som han/hun ønsker at flytte til. Myndighederne i de to lande har en samarbejdsforpligtelse til at forsøge at medvirke til den ønskede flytning. Dette er dog ikke en garanti for, at den enkelte borger kan få opfyldt sit ønske om at flytte.

I praksis er det dog nærmest umuligt, og det er under alle omstændigheder nødvendigt med opbakning dels til kampen med systemerne dels til kampen mod "hjemløsheden". Det er ikke lette vilkår, man møder, når man i Danmark er hjemløs og er fra udlandet – heller ikke, når man kommer fra et af vores skandinaviske nabolande. Når så hjælpesystemerne – her repræsenteret ved projekt UDENFOR og Københavns Kommune - har forskellige menneskesyn og dermed forskellige holdninger til metoder og mål, bliver det ikke nemmere.

Nedenstående pluk af sagsforløbet for en skandinavisk medborger, L, giver indblik i de forhindringer, der møder en hjemløs, når vedkommende har besluttet sig for at finde et sted at bo dér, hvor han allerhelst vil være, nemlig København. Samtidig viser sagsforløbet, hvordan eksempelvis Københavns Kommunes politik og regler på området *nordiske statsborgere* spænder ben for løsninger – både for så vidt angår Ls umiddelbare ønske om at bosætte sig i Danmark og for så vidt angår en mere langsigtet strategi med at lade L bo midlertidigt i Danmark med henblik på at motivere ham til at bruge den lejlighed, han allerede råder over i Sverige. Samtidig viser sagsforløbet, at kommunens forskellige enheder kan have svært ved at trække på samme hammel og arbejde efter samme mål. Somme tider virker det som om at nationalitet står over nød og respekt for medmennesket. Det største problem har været Ls nationalitet. Nationaliteten har betydet, at der indtil sent i forløbet ikke har været hjælp at hente fra kommunal side. Det næste problem har været at L har egen bolig i Sverige. Det forstærker myten om, at L selv har valgt at leve på gaden i København.

projekt UDENFOR har haft kendskab til L, men har indtil vinteren 2005 ikke haft en tæt kontakt til ham. Vinteren 2005 giver frostvejret imidlertid anledning til, at vi kommer nærmere ind på livet af L og indleder en relation til ham. Vores frivillige møder ham på en bænk, hvor han ligger i februar månedsfrost – næsten

bevidstløs og uden sovepose. Vi forsyner ham med sovepose og kontakter efterfølgende væresteder og herberger mhp., at han kan komme indendørs. I første omgang bliver L ikke lukket ind, da Kbh. specialenhed for udenlandske hjemløse har bedt de forskellige steder om at lukke døren for L, da de mener, der er større chance for, at L rejser hjem, hvis livet i Kbh. er så hårdt som muligt. projekt UDENFOR inviterer til møde, hvor de forskellige synspunkter bliver fremsat, og der bliver enighed omkring Ls akutte behov for at komme ind.

L er en svensk statsborger med adresse i Sverige. Han lever som hjemløs i København uden at benytte sig af sin lejlighed i Sverige. Han har svært ved at passe på sig selv og sover direkte på jorden og bliver ofte overfaldet. L er venlig og imødekommende i forhold til vores kontakten med vores gadeplansmedarbejdere, og vi ser ham jævnligt. Vi kan mærke, at der er god kontakt, og at vores gadeplansmedarbejdere får lov til at få indblik i Ls fortid og ønsker for livet i København. Hvad der også er væsentligt - den gode kontakt, som fra vores side alene består i at fokusere på et godt samvær og nærhed gør, at vi *får lov til* at hjælpe L med at ændre vigtige ting i hans liv såsom at få et id-kort, så han igen kan hæve sin svenske pension og søge lejlighed i København. Og det er ikke tilfældigt, at vi kalder det *få lov til*. Når man taler om svært udsatte mennesker som L, er der virkelig tale om at få lov. Mennesker som ham har alt for mange gange oplevet, at de tilbud om hjælp, som gives, ikke er givet i forståelse for de behov, personerne selv oplever. At man blot tilbyder noget for at slippe af med L – at blive fri for at se på ham – at slippe for den dårlige samvittighed.

I oktober 2006 lykkes det for L med projekt UDENFORs hjælp at få et værelse i et bofællesskab. projekt UDENFOR betaler indskud og husleje i første omgang, og det er tanken, at L senere selv skal betale med sin svenske pension. Men først skal L "lære" at bruge stedet – han er alt for vant til at bo på gaden, så det kræver tilvænning og nærmest træning at indgå i de sædvanlige rutiner på stedet. Bofællesskabets ansatte hjælper med dette, og projekt UDENFORs medarbejdere hjælper med at holde orden og rent på værelset, hvilket det kan knibe med. Efter en måneds tid nævnes det, at man er glade for at have ham som beboer, og at han ikke volder problemer, men er sød og stille. Alt i alt er det dog stadig svært – kun cirka hver anden nat tilbringer L i bofællesskabet – de andre nætter er han på gaden – på Rådhuspladsen, for L har svært ved at være alene, og det forhindrer ham nogle gange i at sove på værelset.

I november 2006 er både kommunen og projekt UDENFOR så bekymrede for L, at man sammen med L holder et møde angående Ls fremtid. På mødet deltager foruden L repræsentanter fra kommunens udlændingeteam, den Svenske Kirke, en svensk psykolog, som er privat ven med repræsentanten fra den Svenske Kirke, teamchefen for det relevante danske socialcenter, lederen af bofællesskabet, hvor L bor, og en medarbejder fra projekt UDENFOR.

Det lykkes for L at overbevise mødedeltagerne om, at han gerne vil være i København, og at han har ret til at være her. Det aftales derfor, at han kan blive boende til marts, hvor L så skal beslutte, om han vil beholde sin lejlighed i Sverige eller blive i Danmark.

Vinteren går, L bor nogenlunde stabilt, men taler med sig selv og Jesus. Der er løbende problemer med at betale huslejen, fordi L mister sit id-kort og derfor ikke kan hæve sin pension. Også den glade juletid bringer

problemer. Eller rettere antallet af "hjælpere" omkring L bringer problemer. Nogen af hjælperne omkring ham synes, at han skal "hjem" til jul og sørger for billet til Sverige, juletræ i lejligheden og noget julemad. L glæder sig imidlertid ikke – han giver udtryk for, at han kommer til at sidde helt alene hele julen – men at han tager af sted, for det har han lovet en af hjælperne. Denne hjælper presser på, for at projekt UDENFORs medarbejder ikke laver aftaler med L i dagene mellem jul og nytår. På den måde ser hjælperen en mulighed for, at L bliver i Sverige i lidt længere tid.

Senere viser det sig at hjælpsomheden kun har strakt sig til en enkeltbillet til Sverige. Det er selvfølgelig også en måde at gøre tingene på

Den 12. januar 2007 er L tilbage i København. Han fortæller, at han ikke har været særlig glad for opholdet i Sverige. Derimod er han rigtig glad for at være tilbage i København og er fast besluttet på at blive her, men har ikke rigtig været på sit værelse endnu. Det kunne synes som om, at L har dårlig samvittighed over for de hjælpere omkring ham, der syntes, at turen til Sverige var en god idé?

I løbet af januar rykker L ind igen – der kommer styr på huslejen, idet projekt UDENFORs medarbejder sørger for at beløbet betales via svensk betalingservice. Yderligere forlyder det, at L trives i bofællesskabet, og at det fra kommunal side er besluttet, at L kan bo frem til marts, hvor det skal beslattes om L skal bo i Danmark eller Sverige. Det ser ikke ud til, at kommunen spørger L, hvad han selv har lyst til.

Januar og februar går. I mellemtiden er der personaleudskiftning i projekt UDENFOR, og vi ser os nødsaget til at overdrage vores kontakt med L til kommunale medarbejdere. Da vi i marts igen er fuldt bemandet, føler vi os nødsaget til at genoptage kontakten, da L har brug for den støttende og omsorgsgivende kontakt, som projekt UDENFOR kan tilbyde.

Der har ikke været gjort rent på Ls værelse i lang tid, og når han sover dér, er han begyndt at invitere venner med hjem til overnatning, hvilket er brud på stedets husorden. Lederen af bofællesskabet er imidlertid meget indstillet på, at L bliver boende og støtter op omkring bestræbelserne på, at få L til at sove indendørs. Igennem hele forløbet har lederen af bofællesskabet forgæves forsøgt at komme i dialog med Københavns Kommune omkring en varig løsning på Ls boligsituation, men først da ledelsen vil flytte Ls adresse fra Sverige til bofællesskabet, sker der noget.

I maj 2007 sætter Københavns Kommune imidlertid hælene i. Kommunen har besluttet, at L ikke skal have et botilbud eller anden hjælp i København. Begrundelsen er, at L har en bolig i Sverige, og at der ikke er passende tilbud i København. Kommunens specialenhed for udenlandske borgere lover imidlertid, at L ikke sættes ud af bofællesskabet før, der er en anden løsning på hans boligsituation – der skal altså findes en anden løsning eller et andet botilbud inden.

Der går så nogle måneder, og i slutningen af juli fylder L 54 og bliver selv samme dag smidt ud af bofællesskabet uden et nyt sted at bo.....

På baggrund af denne beslutning samt på baggrund af massive samarbejdsvanskeligheder indkalder projekt UDENFOR til et møde med Københavns Kommunes specialenhed for udenlandske borgere. Mødets hovedformål er at drøft fremtidigt samarbejde, men også at drøfte vores forskellige værdier i forhold til

arbejde med hjemløse og specifikt Ls uholdbare situation på gaden. Under mødet gøres det fra projekt UDENFORs side klart, at vi mener, der må gøres noget midlertidigt for L. Han lever et udsat liv på gaden. Han sover på gaden, bliver bestjålet og overfaldet og er ikke god til at tage vare på sig selv på gaden. projekt UDENFOR mener, at han må have et midlertidigt sted at bo mens det afklares, hvordan han bedst hjælpes, hvilket kunne være hjælp til et liv med indhold i Sverige. Kommunens specialenhed for udenlandske borgere afviser at kunne gøre mere. De er, som det formuleres; *sat i verden for at følge svenskere til båden*. Med formuleringen refereres der til et skriftligt boligafslag fra forvaltningen. projekt UDENFORs medarbejdere spørger, om forvaltningen er klar over, at L dermed igen sover på gaden. Det er medarbejderne ikke klar over, men de vil undersøge, om der går indberetning tilbage til forvaltningen, når en beboer i et kommunalt bofællesskab sættes på gaden. projekt UDENFOR har stadig ikke fået et svar på dette spørgsmål. Derimod kommer der et svar på, hvad kommunen kan hjælpe med i den aktuelle akutte situation. Der kan nemlig henvises til et andet team i Københavns Kommune – Gadeplansindsatsen, som dog ikke har andre beføjelser end kommunens specialenhed for udenlandske borgere. Endelig bliver der i forhold til overnatningsspørgsmålet henvist til natcaféer på trods af, at L ikke kan tage vare på sig selv. Herberger kan L ikke få lov at bo på – han er jo udlænding...

På dette tidspunkt må vi konstatere, at hverken det at lokke med en gratis envejsbillet og udsættelse fra et bofællesskab i København, får L til at ønske sig at bosætte sig i Sverige...

Hvilke løsninger står så tilbage i bestræbelserne på, at få L væk fra gaden og ind i varmen og i sikkerhed. I projekt UDENFOR tænkte vi, at vi nu måtte vurdere, hvorvidt tvang kunne anvendes. En vurdering iværksættes herefter, og det viser sig, at der ikke er noget i hans adfærd, der giver anledning til at formode, at han er behandlingskrævende psykotisk i et sådant omfang, at en ikke-behandling af psykosen, vil kunne betyde en forværring af den eventuelle psykiske lidelse endsige, at medicinsk behandling kunne tænkes at forbedre tilstanden væsentligt. Altså kan der ikke ændres på Ls situation med baggrund i tvungen psykiatrisk behandling.

Ls fortsatte ophold på gaden giver også anledning til intern drøftelse af, hvad vi i projekt UDENFOR kunne have gjort anderledes. Vi slår fast, at vi *ikke* burde have overdraget kontakten til andre i forbindelse med skift i medarbejderstaden. Dette skift betød meget for den personlige kontakt, som er forudsætningen for at motivere og lære L at sove indendørs.

Det besluttes, at projekt UDENFOR skriver til socialborgmesteren ang. dilemmaet omkring, hvor L kan opholde sig. Indtil der foreligger svar fra denne, vil vi fastholde kontakten og søge at give ham en værdig hjælp også på sundhedssiden fx via hjælp til tandbehandling.

Brevet og projekt UDENFORs beslutning om at fortælle historien til pressen – nærmere betegnet Hus Forbi (som også sendte artiklen til socialudvalget i Københavns Kommune) førte i november 2007 til et fornyet samarbejde med Københavns Kommune om sagen – denne gang via Gadeplansindsatsen. Samarbejdet blev genstartet med et møde, som havde til formål at finde et fælles grundlag for det videre samarbejde. Mødet ender med fælles enighed om, at L ikke er tjent med det liv, han lever på gaden i København, og at vi

i fællesskab skal søge at finde det bedst mulige tilbud til L under de rammer, som er sat af kommunen. Derudover bliver vi enige om, at det er nødvendigt at agere på både kort og lang sigt. Det er vigtigt for det første at forhindre, at L sover på gaden med hvad deraf følger af risici og dernæst - når der er opnået stabil kontakt - at arbejde mere langsigtet omkring Ls fremtid i samarbejde med ham selv. At det tilbud som Københavns Kommunes specialenhed for udlændige har til L i Sverige, er det bedste set fra vores synspunkt, men det er klart, at L selv skal udtrykke ønske om at benytte sig heraf og kun modtage tilbudet, såfremt han er klar hertil. Denne vurdering træffes af de enkelte gadeplansmedarbejdere i fællesskab og i samarbejde med L på opfølgende møder. Til mødet bliver vi også enige om, at L så vidt muligt i den periode, hvor et andet tilbud ikke er realistisk, henvises/følges til enten Sundholm eller Hillerødsgades natcafé, hvor han kan overnatte inden døre. Gadeplansmedarbejderne fra Københavns Kommune og projekt UDENFOR bliver alle informeret om denne målsætning, således at de også hjælper L i "seng". projekt UDENFOR meddeler, at vi gerne vil dedikere en medarbejder til L i perioden indtil et andet og bedre tilbud ligger mere fast. Gadeplansindsatsen meddeler, at de gerne vil kigge på muligheden for at arbejde mere målrettet med opgaven ved at gøre noget tilsvarende.

Det bliver besluttet, at Københavns Kommunes specialenhed for udenlandske borgere ligeledes holder kontakten til L og bliver informeret om ovenstående strategi for den nære fremtid. I så fald at det er muligt, er der enighed om, at specialenheden forsøger at holde muligheden i Sverige åben.

Det genstartede samarbejde med kommunen kører herefter godt, og Gadeplansindsatsen stiller op med medarbejdere og stiller også overnatning på et kommunalt herberg til rådighed. L har fortsat problemer med at lære at benytte sig af tilbuddet, men vi betragter det som vanskeligheder, der kan overvindes. L sover af og til på sit nye værelse, men sover lige så tit på gaden.

Tiden går og et stykke inde i 2008 går det pludselig op for projekt UDENFOR, at forløbets vanskeligheder i den grad præges af de mange forskellige hjælpere: L er meget nervøs og fortæller, at Københavns Kommunes specialenhed for udenlandske borgere lægger pres på ham for at få ham hjem til Sverige, og han er ikke velkommen på herberget, som kommunen har stillet til rådighed. L siger, at han er meget bange og bare gerne vil have fred, da han føler sig jaget. Der bliver lavet en aftale mellem pU og lederen af Københavns gadeplansindsats om, at medarbejderne fra specialenheden skal holde sig væk fra L, da den fælles strategi er at få L indendørs.

Det er ikke nemt, når de mange kokke har forskellige mål med opgaven og forskelligt syn på, hvad der er en værdig behandling af en udsat borger...

I maj 2008 noterer vi, at sagen stadig er vældig aktiv, der arbejdes stadig med at lære L at sove indendørs på herberget – med andre ord er vi tilbage til opgaver, som vi også havde i forbindelse med Ls første botilbud i bofællesskabet!

I skrivende stund er der ikke ændret synderligt på Ls situation. Men vi må konstatere, at mange forhold influerer på løsningen af L's komplekse livssituation – og slet ikke kun borgerens egne problemer. Man må også have følgende in mente:

- En tæt personlig og respektfuld relation er afgørende for at kunne hjælpe reelt.

- borgerens nationalitet og ikke nødens omfang er afgørende for, hvordan man hjælpes
- Samarbejdspartneres respekt for hinandens arbejde og værdier spiller en stor rolle og risikerer at spille en negativ rolle for borgeren, der forsøges hjulpet

Og som nævnt i starten, handler det om en borger, som er ekstremt udsat, og som er svær at hjælpe. Lad os derfor prøve at finde løsninger, der ændrer situationen i positiv retning for borgeren frem for at gøre livet endnu mere surt for den enkelte.

Status på L situation er pt., at han ikke bor på Københavns Kommunes botræningstilbud. En af årsagerne er, at ledelsen af botræningstilbuddet ikke mener, det er det rigtige sted for L, og at de ikke er blevet hørt inden, at L er blevet placeret der. En anden årsag er, at L ikke må have besøg om natten. En tredje er, at de ansatte på botræningstilbuddet ikke må tage ind på Rådhuspladsen og hente L, selvom de ytrer ønske herom. De er ikke ansat til at lave opsøgende arbejde, men i Ls tilfælde vurderer vi, at det er nødvendigt. Da L igen ligger på strøget og sover vælger specialenhed i samarbejde med politiet igen at reagere uden at informere os i projekt UDENFOR. De arbejder ud fra en plan om at få ham til Sverige, selv om der ligger en klar aftale om ikke at stresser L mere. L bliver en tidlig morgen hentet på strøget og kørt direkte til sygehuset i Malmø. Her opholder L sig i 5 dage, indtil hospitalet ikke kan tilbageholde L længere. Hospitalet kommer frem til samme konklusion, som projekt UDENFOR har gjort tidligere. Det viser sig, at der ikke er belæg for tvangsindlæggelse på baggrund af en behandlingsindikation. Dvs. der er ikke noget i Ls adfærd, der giver anledning til at formode, at han er behandlingskrævende psykotisk i et sådant omfang at en ikke-behandling af psykosens, vil kunne betyde en forværring af den eventuelle psykiske lidelse endsige at medicinsk behandling kunne tænkes at forbedre tilstanden væsentligt. Altså kan der ikke ændres på Ls situation med baggrund i tvungen psykiatrisk behandling. Da L bliver udskrevet bliver han eskorteret til toget og kørt tilbage til sin hjemkommune. Der har L en kort samtale med sin sagsbehandler. Derefter mener L ikke, det er nødvendigt at besøge sin egen lejlighed, men begiver sig straks de 500 km tilbage mod Kbh. Lige nu ligger han og sover samme sted, som han nu har gjort siden 2002. Han har fået tilbud om at sove på en natcafe, men vores vurdering er, at han ikke kan gøre det alene og uden professionel hjælp. Han skal trænes til at bo indendørs og uden et brugbart netværk er situationen dødsdømt. Når projekt UDENFORs gadeplansmedarbejdere taler med L, er hans største ønske stadigvæk en fast bolig i København.

Ninna Hoegh & Bo Heide-Jochimsen, projekt UDENFOR d. 13. januar 2009.